

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

8. Concupiscentiæ divisio in concupiscentiam carnis, oculorum, &
superbiam vitæ: ex quibus omnia flagitia fluunt, & facinora.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

hinc liquet, concupiscentiæ motus semper ad fruitionem tendere. Fruitio quippe est boni quod desideravimus jam obtenti, ut cum quadam voluptate percipiatur. Istum concupiscentiæ scopum seu finem sæpissimè Augustinus insinuat: ut cum paulò antè appellavit libidines *inclinationes ad fruendum inferioribus*: & eum toties tradit, voluptatibus inhiare concupiscentiam: *Vitium*, inquit, *iudicasti esse corporalis appetentiam voluptatis. Vitium est igitur libido, quam laudas; quam alibi vocat vel carnalis concupiscentiam voluptatis*, vel alijs nominibus idem indicantibus. Voluptatem enim concupiscere, est voluptate velle frui. Concupi-

Lib. 1. oper. imperf. f. 77
Lib. 4. cons. 2. cap. 2.

scientia quippe tanquam irrationalis & ad simplicem apprehensionem rerum nata sequi, non ad usum rerum, sed ad fruitionem tantum inhiat. Vfus enim est rationis, quæ unum ad alterum referre novit & solet. Et hinc fit, ut bruta per concupiscentias libidinibus humanis similes, tantum ad fruendum, non ad utendum impellantur: ut etiam sanctus Thome tradit. Quamobrem & ipsis concupiscentijs ad aliquid aliud uti, non est concupiscentia, sed rationis, optimè & subtiliter nonneminè pronuntiante: *Libidine non bene utitur libido, sed ratio.*

CAPVT OCTAVVM.

Concupiscentiæ divisio in concupiscentiam carnis, oculorum, & superbiam vitæ: ex quibus omnia flagitia fluunt, & facinora.

PORRO istud libidinis malum multifariam dividitur. Nam quamvis ad appetitivam dumtaxat potentiam pertineat, utpotè desiderium fruendi creaturis; mediantibus tamen alijs potentijs plerumque id obtinetur, cui concupiscentia inhiat ut fruatur: & juxta potentiarum istarum diversitatem, quæ diversa respiciunt bona, etiam diversæ libidines oriuntur: sed omnes ad tria capita generalia revocari possunt, *Libidinem sentiendi, libidinem sciendi, & libidinem excellendi*. Libido sentiendi in alios quinque ramos funditur. Nam quemadmodum Deus quinque sensibus externis humanum corpus intruxit, ita quoque quinque libidines per peccatum ortæ sunt, quibus ad singulorum sensuum fruenda bona appetitus ille accenditur. In omnibus quippe sensibus istis distinguendus est ipse vigor, seu vivacitas sentiendi, quæ unus majore quàm alius pollet, non solum à necessitate sentiendi, qua subinde cogitur exterius sentire quod non vult, vel ab utilitate sentiendi, sed etiam à libidine sentiendi; vivacitas enim seu vigor acrius obtusiusque sentiendi à Deo data est, quando corpus hominis condidit: necessitas sentiendi ab objectis in sensus irruentibus, à quibus averti non possunt, oritur; ut cum apertis oculis, auribus, naribus, ore, videre, audire, olfacere, gustare cogimur, aut frigora, calores, doloresque etiam nolentes pati. Utilitas sentiendi est, per quam corpori aut vitæ nostræ aliquid sentiendo consulimus: ut cum cibum ad corporis salutem sumimus, oculos ad legendum, aures ad audiendum ea, quæ utilia sunt, adhibemus. Sed ab his omnibus libido sentiendi longè diversa est. Hæc est enim quædam animi titillatio, & proritatio, quæ, juxta Augustini descriptionem, nos ad sentiendum sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitui carnalis voluptatis impellit. Hæc in animo quidem residet, sed per

Lib. 4. cons. 2. cap. 14.

omnes sensus emicat, & satiari cupit. Per oculos quidem, cum provocatur animus, ut rei delectabiles, præta videntia, flores pulchros, aliæque innumerabilia, quibus mulceatur, videat; per aures, cum sonos concinnos, ut musicam delectabilem audiendi libido desiderat; per nares, cum odoribus gratis olfactibus animus inhiat: per gustum, cum etiam saturum amor edendi bibendive sollicitat; per tactum, cum animus etiam castus illa scæda libidine stimulatur: quamvis non solis genitalibus membris, sed & alijs tangendi libido compleatur, prout diversa objecta quæ tactui grata sunt, nullâ necessitate vel humani corporis vitæque utilitate, sed solâ tactus oblectandi libidine appeti possunt. Hoc igitur generale malum omnes externos sensus tuæ servituti vendicare conatur, & in omnibus flagitijs, quæ delectatione quadam carnem afficiunt, dominatur. Voluptas enim in quam inhiat, sentiendo percipitur; & quia in ipsa carne cui sensus infixi sunt, illorum delectatio percipitur, hinc voluptas carnis propriè dicta est; & concupiscentia seu libido, quæ ad fruendum per visum, auditum, gustum, olfactum, tactum, illâ voluptate incitat, concupiscentia carnis ab Apostolo nuncupatur.

Verum non soli sensus externi, sed & ipsius animi nobilissimæ facultates libidinis malo serviunt. Cum enim scire seu scientia non sit exiguum creaturæ rationalis bonum, nec mediocriter eam delectare soleat, etiam in illius fruitionem ex peccato primi hominis libido quædam immanis exarsit. Nam etiam in isto genere simili planè modo naturalis vivacitas aliquid percipiendi seu cognoscendi, à necessitate, & ab utilitate, & à cupiditate, seu libidine sciendi separanda est. Nam vivacitas cognoscendi, quæ quidam acerrimâ naturaliter præditi sunt, & necessitas sciendi, quæ nonnulla vera velimus, nolimus nobis nota sunt, & utilitas

325

utilitas sciendi, quã quædam propter hujus vel futuræ vitæ usus laudabiliter scire volumus, culpã caret: sed libido sciendi omnino vitiosa est. Est enim cupiditas quædam, quã provocatur ac titillatur animus tantummodo ut sciat; & quando illi consentitur, nascitur illud vitium, quod curiositas dicitur. Latissime verò hæc libido per universam humanam vitam patet. Non enim per intellectum tantum, sed per universos omnino sensus externos, ut illam cui inhiat, noscendi voluptatem assequatur, erumpit. Distinguenda est enim in externis etiam sensibus voluptas, quæ sentiendo percipitur, à notitia, quam per ealem fenestras animus percipit. Inest enim anima per eisdem sensus corporis quædam non se oblectandi in carne, sed experiendi per carnem vana & curiosa cupiditas nomine cogniti omnis & scientiæ palliata. Ex hoc autem evidentius discernitur, quid voluptatis, quid curiositatis causa agatur per sensus, quod voluptas carnis pulchra, canora, suaviter, sapida, lenia lætatur; curiositas autem etiam his contraria tentandi causa, non ad subeundam molestiam, sed ad experiendi noscendique libidinem. Hæc enim impellit homines, ut ad spectandum lamiatum cadaver affluant: ut absonas quasdam cantiones & absurdas audiant; ut lapores odoresque miros quamvis ingratos percipiant: nec tamen in solis ijs percipiendis, quæ sensibus ingrata sunt, sed etiam in ijs quæ suaviter afficiunt explorandis hæc libido dominatur. Nam etiam in fornicationes quidam nulla voluptatis carnalis, sed experiendi libidine præcipitati sunt. Iste malo Alipius tentatus fuit, qui cum audiret Augustinum ante conversionem, nullo modo posse cælibem vitam ducere, cœperat & ipse desiderare conjugium, nequaquam vitium libidine talis voluptatis, sed curiositatis. Dicebat enim, inquit Augustinus, scire se cupere, quidnam esset illud, sine quo vita mea, qua illi se placebat, non mihi vita, sed pena videretur. Ex hoc malo cupiditatis exhibentur spectacula, indagantur naturæ secreta, artes magicæ addiscuntur: hinc petuntur ab ipso Deo signa & prodigia, responsa quaruntur umbrarum, divinationes appetuntur. Hinc tota vita hominum, novarum alienarumque rerum nihil ad nos pertinentium, nihil utilitatis habentium, nisi ut noscatur dumtaxat, curiositate scætet. Et quia in sensibus externis oculi ad noscendum principatum tenent, vitium illud, quando consensum animi ad se trahit, *Concupiscentia oculorum* ab Apostolo appellatum est.

Sed est & tertia libido maximè omnium imperiosa atque perniciofa, duabusque præcedentibus libidinibus quò spiritualior, mentique propinquior & intimior, eò tenaciùs adhæret, tanquam quæ non suburbia mentis, sed ipsam arcem occupavit. Hæc est illa spiritibus damnatis propria cupiditas, quã timeri & amari ab hominibus, in se, donisque Dei gloriari, dominari alijs, & sibi placere lubet; quæ uno verbo *libido excellendi* appellari potest. Hæc oppugnata & expugnata difficillima est, &

A ultima; quia visceribus animi profundius impressa illo diabólico telo: *Eritis sicut Dy.* Cui malo qui consentit, in *superbiam vitæ*, ut Apostolus appellavit, incidit. Ex qua vel maximè fit, ut non ametur Deus, neque castè timeatur: *Superbis enim ille resistit: humilibus autem dat gratiam.* In quo genere est & illa libido laudis periculosa, quæ ad privatam quandam excellentiam contrahere tentat aliena & emendicata suffragia; & hoc ipso sæpe surgit violentius, quò à nobis ipsis arguitur & deprimatur: de ipso quippe vanæ gloriæ contemptu subinde homo vanus gloriatur. Tres igitur istæ libidines generales ac principales sunt, ad quas veluti primas radices, aliæ multæ minores ignobilioresque revocantur; quarum nonnullæ etiam vocabulis, quibus appellantur, carent. Sed si nomen proprium habeant, si non habeant, ex effectibus agnoscuntur.

B Omnium quippe libidinum hoc proprium est, quod attractiva & perualiva, eoque imperiosiore quo blandiore potestate consensum voluntatis alliciunt, & ad se trahunt, eoque modo universum mundum flagitijs & facinoribus implerunt. Nam juxta diversitatem libidinum, quibus consentitur à voluntate, diversitas quoque peccatorum nascitur. Ex quo factum est, ut quemadmodum nos omnes libidines seu concupiscentias ad tria capita revocavimus, ita quoque peccata quibus repletus est mundus, ad tres veluti fontes, unde omnia omnino peccata fluunt, Apostolus Ioannes revoceat: *Omne quod est in mundo, hoc est, in dilectoribus mundi, ut Augustinus exponere solet, sicut domus pro inhabitatoribus ponitur, Concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Concupiscentia enim carnis omnia illa peccata comprehendit, quæ propter carnis voluptatem quinque sensibus haustam perpetrantur: Concupiscentia oculorum sciendi experiendique curiositatem, quia videndi officium, inquit Augustinus, in quo primatum oculi tenent, etiam cæteri sensus sibi de similitudine usurpant, cum aliquid cognitionis explorant. Dicitur enim, Vide quid sonet, Vide quàm durum sit &c. quia etiam de intellectu dicimus, Vide quàm verum sit. Superbia vitæ per se factis nota est. His igitur tribus vitiorum generibus universa omnino peccata continere sapientissimè Augustinus & constanter ab initio conversionis usque ad finem vitæ docuit, semper intelligens curiositatem illam generalem per concupiscentiam oculorum. Hinc libro de vera religione, quem paulò post baptismum exaravit: *Concupiscentia carnis, inquit, voluptatis infima amatores significat: concupiscentia oculorum curiosos: ambitio sæculi (sic ipse legere solet) superbos; quam scripturam ad ejus probationem asserit, quod paulo antè præmiserat: serviant (homines infideles) cupiditati respici, vel voluptatis, vel excellentiæ, vel spectaculi, id est, spectandi seu sciendi aliquid. Nego esse quemquam istorum, qui nihil colendum existimant, qui non aut carnalibus gaudijs subditus sit, aut potentiam vanam soveat, aut aliquo spectaculo delectatus insanat.*

Lib. 6. Consp. 12.

Genf. 3.

Iacob. 4.

I. Iohan. 2.

Lib. 11. Consp. 35.

Lib. de vera relig. c. 38.

*Lib. 2. de
Genes. cont.
Manicheos
cap. 16.
Lib. 12. de
Tribuit. r. 9.*

ibid. r. 10.

In Psal. 8.

*Serm. 1. in
appen. Tom.
10.*

*Tract. 2. in
Epist. Ioan.*

Et libro secundo de Genesi contra Manichæos A
ad eandem Apostolicam doctrinam respicit,
quando dicit: *Non decipit (diabolus) nisi aut
superbos, aut desiderijs carnalibus implicatos, aut
curiosos.* Et in libris de Trinitate: *Anima (de-
lapla à Deo) omnia officia sua ad eos fines refert,
quibus curiose corporalia ac temporalia per corporis
sensus quarit; aut timido factu alys animis corpo-
reus sensibus deditus esse affectat excelsior; aut canoso
gurgite carnalis voluptatu immergitur.* Quod sta-
tim addit fieri propter experiendi, vel excellendi,
vel contrectandi cupiditatem. Et in Commenta-
rijs super Psalmos: *Hæc tria genera vitiorum,
id est, voluptas carnis, & superbia, & curiositas om-
nia peccata concludunt: quæ mihi videntur à Ioanne
Apostolo enumerata cum dicit: Omnia quæ in mun-
do sunt &c. per oculos enim maxime curiositas præ-
valet.* Quibus tribus tentationum generibus
ibidem Christum Dominum à diabolo in de-
serto pulsatum fuisse docet. Et in appendice B
Sermonum: *Cum ista triplici tentatione Dominus
fuisse tentatus; (quia in omnibus illecebris mundi
huius tria sunt, aut voluptas, aut curiositas, aut su-
perbia) quid aut Euangelista? Postquam persecuti dia-
bolus omnem tentationem. Omnem, sed ad illecebras
pertinentem. Restabat alia tentatio in asperis & duris,
in sevis, in atrocibus atque immutibus; restabat alia
tentatio, nempe durissimæ passionis. Et omnium
accuratissime in tractatibus super Epistolam
sancti Ioannis locum ipsum exponens: Omnes
dilectores mundi mundus vocantur. Ipsi non habent
nisi tria ista, desiderium carnis, desiderium oculo-
rum, & ambitionem sæculi. Et paulò post: De-
siderium carnis, id est, desiderium earum rerum,
quæ pertinent ad carnem, sicut cibus, & concubitus,
& cetera huiusmodi. Desiderium oculorum dicit om-
nem curiositatem. Iam quam latè pater curiositas
ipsa in spectaculis; in theatris; in sacramentis diabo-
licis; in magicis artibus; in maleficis; ipsa est curio-
sitas. Aliquando tentat etiam servos Dei, ut velint
quasi miraculum facere; tentare utram exaudiat illos
Deus in miraculo curiositas est &c. Ambitio sæculi
superbia est. Lactare se vult in honoribus, magnus sibi
videtur homo sive de divitijs, sive de aliqua potentia.
Et cuncta concludens: *Tria sunt ista, & nihil
invenis unde tentetur cupiditas humana, nisi aut de-
siderio carnis, aut desiderio oculorum, aut ambitione
sæculi. Per tria ista tentatus est Dominus à diabolo
&c.**

Ex quibus perspicuum est, Augustinum
semper sensisse constanterque docuisse, omnia
omnino peccata tribus istis concupiscentijs
concludi; & consequenter omnes libidines at-
que tentationes quibus urgemur, ad illas tres

generales, quas recensui, libidinem sentiendi,
noscendi, excellendi que revocari. Sed hoc in-
telligi debet de libidinibus, quæ, ut ipse jam
statim locutus est, *ad illecebras pertinent;* hoc est,
quibus bonum aliquod quo mulcetur & allicitur
sensus, appetitur. Sunt enim & aliæ libi-
dines sive passionis, quibus ad arcendum ma-
lum, quod illis concupitis repugnat volupta-
tibus, vel ad facilius assequendum concupitum
bonum provocamur. Nam quemadmodum
fuga mali fundatur in amore contrarij boni,
& irascibilis in concupiscibili; ita motus ani-
mi, quibus provocamur ad averfandum arcen-
dumque malum, in libidinibus illis ad bonum
cōcupiscendum impellentibus radices habent.
Sic ergo ex tribus illis cupiditatum generibus
primum omnia perpetrantur flagitia, prout
flagitium peccatum est quod agit indomita cu-
piscitas ad corrumperendum proprium animum
& corpus suum: sed ex flagitijs in facinora,
quibus alteri noceant, profilitur: nimirum,
ut removeantur impedimenta flagitiorum, aut
adjumenta quarantur. Vnde Augustinus,
cum libidinem noscendi in facinoribus vigere docuil-
set, eaque facinora in multiplices divisisset ra-
mos, breviter eorum originem aperiens addit:
*Hæc sunt capita iniquitatis, quæ pullulant principan-
di, & spectandi, & sentiendi libidine, aut unâ aut
duabus earum, aut simul omnibus.* Facinora verò
ad irascibilem pertinere in eisdem Cōfessionibus
suis tradit; ubi se dicit olim iram posuisse in
facinoribus libidinem in flagitijs. Illa cōmitti, si vi-
tiosus est ille animi motus in quo est impetus, & se ia-
ctat insolenter ac turbide: Hæc verò si est im-
moderata illa animi affectio, quæ carnales hauriuntur
voluptates. Vbi per carnales voluptates eas in-
telligit, quæ percipiuntur de carnalibus, hoc
est, terrenis bonis; ut supra declaravimus.

Quòd si cui fortè movetur scrupulus sub
quo libidinum istarum trium genere libido
possidendi collocanda sit, is sciat libidinem
possidendi nunquam esse primam; sed ex alia
quapiam istarum trium, vel duabus, vel om-
nibus velut radice proficisci. Divitiæ quippe,
quemadmodum velut satellites sunt omnium
cupiditatum, omniumque flagitiorum atque
facinorum, ita quoque libido possidendi servit
cæteris. Vnde optimè Augustinus: *Divitiæ ob
hoc expetuntur, ut alicui istarum trium cupiditatum,
vel duabus earum, vel omnibus serviant.* Et hæc
quidem paulò prolixius tractavimus: quòd ad
sequentia plenius intelligenda non mediocrem
ulum habitura sint.